

Slovenska
filharmonija

PVC

PVC 3

Sezona 2024/25

Poetično

PVC 3 Sezona 2024/25

1. december 2024 ob 19.30

Predkoncertni pogovor ob 18.30

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

Poetično

Domen Križaj

bariton

Andreja Kosmač

klavir

Robert Schumann (1810–1856)

Dichterliebe

Pesnikova ljubezen, op. 48

Im wunderschönen Monat Mai

V začuda lepem majniku

Aus meinen Tränen sprießen

Iz mojih solz nešteto

Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne

Za vrtnico, sonce in lilijo

Wenn ich in deine Augen seh'

Če kdaj se ti zazrem v oči

Ich will meine Seele tauchen
Če mogel bi v lilije kelih

Im Rhein, im heiligen Strome
Tam v Renu, reki mogočni

Ich grolle nicht
Ne, ne jezim se

Und wüßten's die Blumen, die kleinen
Če rože bi vedele male

Das ist ein Flöten und Geigen
So trije: flavta, so gosli, trompete glasni je zvok

Hör' ich das Liedchen klingen
Če pesmico začujem

Ein Jüngling liebt ein Mädchen
Mlad fant se v dekle je zaljubil

Am leuchtenden Sommermorgen
Ob jutranji zori zlati

Ich hab' im Traum geweinet
Nocoj sem v sanjah jokal

Allnächtlich im Traume
Smehljaš se mi v sanjah

Aus alten Märchen
Iz starih pravljic

Die alten, bösen Lieder
Za stare pesmi krute

Johannes Brahms (1833–1897)

Vier ernste Gesänge

Štiri resne pesmi, op. 121

Denn es gehet dem Menschen wie dem Vieh

Kajti usoda ljudi je usoda živali, isto usodo imajo

Ich wandte mich, und sahe an

Spet sem se ozrl in videl vsa zatiranja

O Tod, wie bitter bist du

O smrt, kako bridka je misel nate

Wenn ich mit Menschen- und mit Engelszungen

Ko bi govoril človeške in angelske jezike

Anton Lajovic (1878–1960)

Več ne šumi, rž!

Bujni vetri v polju

Mesec v izbi

Iskal sem svojih mladih dnij

Skladatelj **Robert Schumann** za mnoge predstavlja utelešenje senzibilnega, čustvenega, introspektivnega romantičnega umetnika z bogatim fantazijskim svetom. Zanj je bilo izredno pomembno leto 1840: po dolgotrajnih bitkah za zvezo s Claro Wieck, ki ji je njen oče (Schumannov nekdanji učitelj klavirja) nasprotoval na vse možne načine, je od leipziških oblasti na podlagi peticije avgusta le dobil dovoljenje za poroko z njo. Leto 1840 je zanj postalo tudi »leto samospevov«: v tem času se je veliko ukvarjal z glasbeno zvrstjo, v kateri je našel svoj skladateljski glas in kjer je lahko zadostil tako svojim glasbenim kot literarnim nagnjenjem, saj je do januarja 1841 dokončal kar 125 samospevov, kar predstavlja več kakor polovico njegovega opusa. Besedila je izbiral med pesniškimi mojstrovinami, ki naj bi jih glasba subtilno oživila v vsej raznolikosti pesniških podob, barv in razpoloženj. Skladatelj naj bi pri komponiranju samospevov poeziji vdihnil glasbeno življenje – ne le, da uglasbi poezijo, temveč v poezijo upesni glasbo. S tem sam postane pesnik tonov, tj. »Tondichter«. Schumann je v tej zvrsti kot ustvarjalec uspel združiti svoja dva izmišljena »najboljša prijatelja« oz. protipola, ki ju je na svoj 21. rojstni dan poimenoval Florestan (utelešenje njegovih teženj klavirskega virtuoz) in Evzebij (zamišljeni, poetični mladenič). Idealni samospev je bil za Schumanna oblika, ki je bila hkrati umetniška, a vendarle preprosta in neizumetničena, in je v dialogu povezovala glas in klavir kot dva enakovredna partnerja.

Svoji zaročenki Clari, ki je pri izboru pesniških besedil za uglasbitev pogosto sodelovala in samospeve pisala tudi sama, je napisal: »Kako božansko je pisati za glas!« Komponiranje samospevov je mlademu skladatelju v tem

Robert Schumann

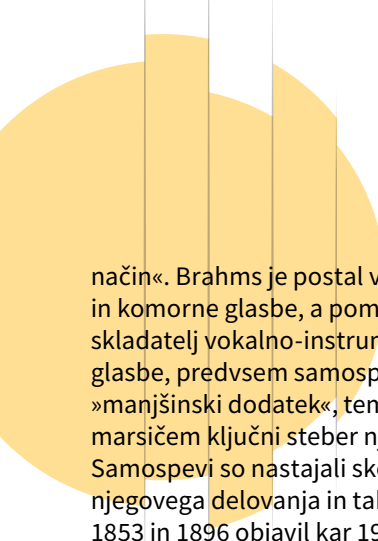
času pomenilo tudi možnost izražanja čustev do nje. Poleg tega naj bi bila po mnenju muzikologov njegova odločitev za komponiranje samospevov tudi pragmatična, saj je bila to uspešna glasbena zvrst, za katero je bilo na trgu veliko povpraševanja. Schumann si je želel na ta način zagotoviti tudi finančno stabilnost, ki bi mu pripomogla k uresničitvi zveze s Claro.

Junija leta 1840, sredi različnih intrig in boja za Claro z njenim očetom, je Schumann uglasbil tudi dvajset pesmi Heinejevega cikla *Lyrisches Intermezzo (Lirski intermezzo)* iz knjige *Buch der Lieder (Knjiga pesmi, 1823)* in jih posvetil Felixu Mendelssohnu. Kasneje je štiri pesmi izključil in iz tega je nastal cikel ***Dichterliebe, op. 48 (Pesnikova ljubezen)***, ki je izšel leta 1844 pri založbi Peters in bil v tiskani obliki posvečen pevki Wilhelmine Schröder-Devrient, prvič pa sta ga kot celoto v Hamburgu izvedla Julius Stockhausen in Johannes Brahms. Schumann je Heinejeva poezija navduševala tudi zato, ker se je v njej osvobodil »pesniški jaz«, in je vsega skupaj uglasbil kar 43 njegovih pesmi. Samega pesnika je srečal le enkrat v življenju, leta 1828, ter ga v dnevniku opisal kot »ironičnega možička«. Humor in ironija sta bila tudi tista, ki ju je v Heinejevih delih cenil in ju uspešno prevedel v svoje samospeve; kljub temu pa si je za naslov cikla izposodil izraz drugega pesnika – Friedricha Rückerta.

Osrednjo tematiko cikla *Pesnikova ljubezen* sestavljata razočaranje in neuslišana ljubezen, ki se odvija predvsem na ozadju scen iz narave. Značilna zanj je

tudi odtujenost lirskega subjekta, ki se počuti kakor vsiljivec, obenem pa se v pesmih pogosto zabrisujejo meje med realnostjo in iluzijo oz. sanjami. Čeprav celoten cikel zaokroža prevladujoča tonaliteta D-dura, ta ne more poenotiti napetosti v lirskem jazu, ki se včasih izraža kot nasprotje med vokalno in klavirsko linijo. Ljubezenska zgodba, ki jo je oblikoval tudi sam skladatelj (Heinejeve pesmi je razporedil nekoliko po svoje), se začne skoraj stereotipno, v prekrasnem mesecu maju, konča pa se s pogrebom ljubezenskih sanj: to je ena sama zgodba in v enaki meri tudi univerzalna zgodba vseh ljubezni. Nekateri samospevi so lirični, pastoralni, grenki ali refleksivni, drugi bolj scenski, igrivi, arhaični, ironični ali celo bizarni; nekateri so kratki in epizodični, drugi daljši in oblikovno kompleksnejši, tako da se tako na vsebinski kakor oblikovni ravni v ciklu razpre cela pahljača pesnikovih občutij. Pesmim, v katerih se ljubezenska občutja odvijajo v cvetličnem razkošju narave, stojijo nasproti tiste, v katerih so mračnejša čustva neposredno izražena. Razpoloženja posameznih samospevov z značilnimi motivi podčrtava tudi klavirski part. Zaključni klavirski postludij je brezbesedni komentar na dogajanje v ciklu in na poseben način opozarja tudi na to, da je bil Schumann sicer res pesnik tonov, obenem pa še vedno tudi pianist.

Robert Schumann je v glasbeni svet utrl pot tudi mlademu **Johannesu Brahmsu**, ko mu je pomagal navezati stike z glasbenimi založbami in mu omogočil preboj v starejše skladateljske kroge, v reviji *Neue Zeitschrift für Musik* (*Novi časopis za glasbo*) pa je preroško zapisal, da je Brahms »poklican, da izgovori najvišji izraz časa na idealen

način«. Brahms je postal veliko ime simfonične in komorne glasbe, a pomemben je tudi kot skladatelj vokalno-instrumentalne in vokalne glasbe, predvsem samospevov, ki niso nekakšen »manjšinski dodatek«, temveč temeljni in v marsičem ključni steber njegovega ustvarjanja. Samospevi so nastajali skozi celotno obdobje njegovega delovanja in tako jih je med letoma 1853 in 1896 objavil kar 190, številni pa nikoli niso bili izdani. Ponavadi je Brahms komponiral samospeve v manjših skupinah, ko ga je začela zanimati določena knjiga ali določen pesnik, zanimala so ga tudi besedila, ki so dopuščala prostor za razširitev in kvalitativno poglobitev z glasbo. Menil je, naj bi imela razpoloženje in snov pesmi posebne lastnosti, ki se naravno prilagajajo glasbi in se morajo skladatelja dotakniti. Ko ga je določena pesem pritegnila, jo je Brahms glasno recitiral toliko časa, dokler ni začutil, da bo v svoji skladbi lahko dosegel takšno recitacijo, da se bodo metrum, ritem in oblika zdeli povsem naravni. V samospevih je znal izraziti hudomušnost in vedrino, večina pa jih raziskuje resne teme ali pa povezuje naravo z občutji človeškega srca. V njih se – tako kakor v številnih zborovskih delih – kaže tudi njegova ljubezen do glasbe starejših obdobj in ljudske glasbe. Drobne miniature kažejo, kaj se je Brahmsa dotaknilo kot človeka in glasbenika in v katerih besedilih je videl možnost, da reče svojo glasbeno besedo tudi sam.

To nedvomno velja tudi za **Štiri resne pesmi, op. 121**, ki so Brahmsov zadnji cikel samospevov in njegovo predzadnje delo. Werner Oehlmann meni, da pesmi cikla med samospeve pravzaprav lahko uvrščamo le pogojno, saj so tako po obliki kakor vsebini oz. svojih besedilih nenavadne.

Johannes Brahms

Žanr samospeva se tu razširi z vključitvijo kompozicijskih zgledov starejše cerkvene glasbe (tako npr. Schützevih monodij), lirična besedila pa nadomesti izbor svetopisemskih besedil. Delo kot celota se lahko bere oz. posluša tudi kot nekakšna miniatura kantata, čeprav cikel ni nastal v enovitem ustvarjalnem zamahu. Trije samospevi na starozavezna besedila so nastali leta 1896, zadnjega – na novozavezno besedilo iz znamenitega Pavlovega pisma Korinčanom – pa je Brahms napisal že leta 1892 in je bil verjetno mišljen kot žalna glasba ob smrti prijateljice Elisabeth von Herzogenberg (zaključni takti pevske linije citirajo samospev *Wie bist du, meine Königin, durch sanfte gute Wonnevoll (Kako si, moja kraljica)*, ki ga je pred mnogimi leti napisal zanjo). Cikel v mnogočem, predvsem po tematiki, spominja tudi na skladateljev *Nemški rekviem*, ki je prav tako njegovo izrazito osebno delo, pa tudi na zborovskih *Pet pesmi, op. 104*, saj se je Brahms z vprašanji minljivosti narave in človeka v svojih poznejših delih velikokrat ukvarjal. A tudi v tem okviru so *Štiri resne pesmi* nekaj prav posebnega in so imele za skladatelja posebno globok in osebni pomen; zdi se, da jih je v času bližajoče se smrti pojmoval kot nekakšen *memento mori*, obenem pa svoj osebni testament in sporočilo naslednikom. Po pripovedovanju prijateljev se je izogibal koncertom, na katerih so se peli, ko pa jih je izvajal sam, nikoli ni mogel zadržati solz.

V samospevih sta trpkost človekovega zemeljskega bivanja in njegova minljivost predstavljeni zelo brutalno, brez olepšav in »romantiziranja«. Človek je tudi sam kakor živina, ki pomre, in če se mu v življenju ne godi dobro ali trpi krivice, zanj tu ni tolažbe. V dobrih časih sicer ne misli na smrt, če pa že, mu je misel nanjo grenka; v tegobah starosti, kjer zanj ni več nobenega drugega upanja, je smrt blagodejna odrešitev. Samospev ***Es geht dem Menschen wie dem Vieh*** (*Kajti usoda ljudi je usoda živali*) uvaja vztrajno ponavljajoči se motiv, nekakšna različica ritma koračnice, ki jo prekine osrednji živahnejši del. Ta je nekakšen vrtoglavi, s kromatiko obarvani valček, ki pa je kljub temu zasidran v vztrajnih pedalnih tonih v basu klavirja in opozarja na to, da vse vodi v eno smer, da smo vsi prah – da pa je morda usoda ljudi vendarle ta, da jih dih življenja popelje navzgor. Od človeka ostane to, kar je ustvaril, zato naj najde veselje v svojem delu (misel, da bodo za ljudmi ostala le njihova dela, je Brahms uglasbil tudi v *Nemškem rekviemu*). ***Ich wandte mich, und sahe an alle*** (*Spet sem se ozrl in videl vsa zatiranja*) je resignirana preroška beseda o človeški usodi. Težo in tegobe človeške usode najbolj izraža značilni padajoči motiv terčnih in kvartnih skokov navzdol, ki ga v različnih variantah med drugim slišimo takoj v začetku klavirske spremljave v basu ter na začetku pomembnih delov samospeva: ob začetku vokalne linije, na besedah »da lobte ich die Toten« (»tedaj sem blagroval mrtve«) in »und der noch nicht ist« (»[blagrujem] tistega, ki ga še ni«). V spremljavi sta trdnost in gotovost sicer stabilnega tridobnega takta na številnih mestih razrahljani s sinkopami.

O Tod, wie bitter bist du (*O smrt, kako bridka je misel nate*) je po kronologiji nastanka verjetno zadnji samospev cikla. Po eni strani se po

izhodiščni motiviki skoraj brezšivno poveže s prejšnjim: v prvem delu je vzklík »o Tod« uglasben z motivom padajočih terc. Pomenljivo je tudi, da skladatelj namenoma ponovi določene dele besedila in jim s tem da še večjo težo, medtem ko so nekateri drugi deli prekomponirani. Tako se ponovi začetni del besedila »o Tod, wie bitter bist du, wenn an dich gedenket ein Mensch« (»o smrt, kako bridka je misel nate za človeka«), a ne kot celota, temveč razkosano, v posameznih stopnjujočih se (in mestoma s pavzami prekinjenih) zdihljajih: »o Tod, o Tod, wie bitter, wie bitter bist du, wenn an dich gedenket ein Mensch, gedenket ein Mensch«. V drugem delu se grenkoba prvega preobrazi v svetlo, blagozvočno durovsko tonaliteto. Smrt še vedno stoji v središču, a zdaj kaže svoj drugi obraz, obraz tolažbe, ki je izražen z nasprotjem prejšnjega motiva padajoče terce: namreč s skokom sekste navzgor. Brahms na povsem glasbeni način poveže oba obraza smrti kot dve strani istega kovanca, in samospjev se izteče v mehko, celo ljubečo in s skoraj ljudsko zvonečimi sekstami in tercami podprto resignacijo. Začarani krog ujetosti v minljivost in neizbežnost smrti preseka zadnji samospjev **Wenn ich mit Menschen- und mit Engelnungen** (Ko bi govoril človeške in angelske jezike) z novozaveznim Pavlovim sporočilom vere, upanja in ljubezni. Če je prejšnje samospeve zaznamovala trpka recitativnost, je zadnji zanosnejši in bolj optimističen, z razgibano, s pogostimi skoki oblikovano melodiko, v drugem (počasnejšem) delu pa tudi spevnejši. V njem je podoba upanja v večno življenje svetla in izrazito lirična, in čeprav jo za kratko z glasbo začetnega dela prekine zanosna izjava, da vera, upanje in ljubezen ostanejo, njen žar presije v zaključni

del, ki se ob spoznanju, da je od vseh največja ljubezen, konča z jasnostjo, mirom in svetlobo.

Anton Lajovic, po besedah Andreja Rijavca »ena izmed najznačilnejših osebnosti novejšje slovenske glasbe«, je po študiju prava ter diplomu na konservatoriju na Dunaju odločno stopil v slovensko glasbeno življenje ter s svojim pravniškim in umetniškim znanjem organiziral delovanje ljubljanske Glasbene matice, preko nje pa vplival na celotno slovensko glasbeno kulturo; stremel je za tem, da bi se slovenska glasba dvignila na evropsko raven, obenem pa ohranila svoje nacionalno bistvo. Kot piše Simona Moličnik, je skupaj z Gojmirom Krekom in Emilom Adamičem postal tudi eden od treh »stebrov kritiškega mišljenja« glasbene revije *Novi akordi*. Prizadeval si je za slovenizacijo ljubljanske, do konca 1. svetovne vojne nemško usmerjene Filharmonične družbe. V zadnjih desetletjih svojega življenja se je intenzivno ukvarjal s sociološko- in filozofsko-glasbenimi vprašanji ter s problemi nacionalnega v glasbi in s kulturno politiko. Kot sodnik je do leta 1945 služboval pretežno v Ljubljani, kjer je umrl leta 1960.

Ker Lajovčevo preživetje ni bilo odvisno od glasbe, je lahko komponiral zgolj iz notranjega nagnjenja in navdiha. Kot skladatelj se je s sodobno umetniško in slogovno naravnostjo hitro vzel nad dela, ki so ostajala v okviru čitalniške miselnosti. Izšel je zlasti iz glasbe nemške pozne in nove romantike (velik vpliv nanj je imel Johannes Brahms), izoblikoval pa je značilen slog, ki ima veliko impresionističnih primesi in čustvenosti, značilne za slovensko ljudsko glasbo, zato ga je Dragotin Cvetko označil kot »poznega romantika

Anton Lajovic

z rahlim pogledom naprej«. Orkestrska glasba mu ni bila blizu, čeprav je prispeval tudi k razvoju slovenske instrumentalne glasbe; najtehtnejši je njegov doprinos na področju samospeva in zborovskih skladb. Samospevi predstavljajo dobro polovico Lajovčevega opusa; napisal jih je ok. 40, najlepše pa je ustvaril pred prvo svetovno vojno. Besedila zanje je skrbno izbiral in tako se je v njegov repertoar uvrstila le izbrana skupina pesnikov, med katerimi je imel posebno mesto Oton Župančič, ki je bil tudi Lajovčev najljubši prevajalec, saj je celo besedila tujih pesnikov največkrat uglasbil v njegovih prevodih. Pred prvo svetovno vojno je skladatelja zelo pritegnila otožna, resignirana in hkrati preprosta lirika ruskega pesnika Alekseja Koljcova, na besedila katerega je napisal kar nekaj samospevov in duetov. Čeprav bi lahko domnevali, da je bil Koljcov skladatelju blizu tudi zaradi njegove proslovanske naravnosti, se zdi, da ni tako, saj je mnoga besedila tega pesnika najprej spoznaval in tudi uglasbil v nemščini, kar dokazujejo njegove skladateljske skice.

V samospevih je Lajovic po besedah Manice Špendal našel svoj individualni glasbeni jezik, ki mu je ostal zvest v vseh zvrsteh ustvarjanja. Njegove skladbe so preproste, a oblikovno dovršene, pisane največkrat v tro-, včasih tudi v dvo- ali enodelni pesemski obliki, ki se je je posluževal tudi v daljših orkestrskih skladbah. Kljub navidezni enoličnosti oblike je Lajovic s tankim posluhom za besedilo vsakemu samospevu vlil poseben izpovedni izraz. Ta je v največji meri navzoč v široko razpetih, spevnih

in povečini diatoničnih melodičnih linijah, ki se – če tako zahteva besedilo – tudi kromatiki ne izogibajo. Sam skladatelj je dejal: »Moj ideal je bil v takih pesmih prinesiti lepo vzbočeno melodično linijo v pevskem glasu, v klavirju pa rahel in stvári ter ubranosti primeren in značilen način spremljevanja.« Intervale je izbiral glede na besedilo in poudarke posameznih besed. Melodijo dopolnjuje barvita harmonija, ki je predvsem sredstvo za poglobitev izraza. Klavirska spremljava v samospevih je prav tako neločljivo povezana s solistično melodijo in je le izjemoma samostojna, pa še takrat običajno slika določeno razpoloženje, o katerem pripoveduje besedilo. Metrum samospevov je preprost, ponavadi tro- ali dvodoben, ritem pa vedno izhaja iz besednega naglasa – iz péte besede. Skladatelj se je zelo rad posluževal ponavljajočega se ritmičnega obrazca punktirane osminke s šestnajstinko, ki jima sledi četrtnika, kar naj bi izhajalo iz ritma naglasov slovenske besede. Ta obrazec v številnih drobnih različicah najdemo npr. tudi v samospevu *Več ne šumi, rž!*

Lajovčevi samospevi in dueti iz prvega desetletja 20. stoletja sodijo med najpomembnejša in najbolj priljubljena tovrstna dela v slovenski glasbi, odlikujejo pa jih tudi vse kvalitete sočasnega evropskega samospeva. V tem obdobju so nastali tudi samospevi nocojšnjega koncerta, vsi lirični utrinki, ki jih prežemajo najrazličnejša občutja. Leta 1904 je pri Glasbeni matici izšla zbirka **Šest pesmi za glas s spremljevanjem klavirja, op. 5**, v kateri najdemo samospeva na besedila Koljcova **Več ne šumi, rž!** in **Bujni vetri v polju** ter **Mesec v izbi** na besedilo Li Tai Poja. Hitro so postali zelo priljubljeni in v prvih dveh desetletjih 20. stoletja so jih

pele vodilni slovenski solisti, pozneje pa so bili objavljeni še v *Albumu samospevov* leta 1956. *Več ne šumi, rž!* je otožna pesem mladeniča, ki je izgubil svojo ljubljeno, medtem ko se v pesmi *Bujni vetri v polju* mladenič ne ustraši sil narave, saj mu ob zavesti, da ga ljubi izbrana mladenka, nič ne morejo. V zbirki je morda najbolj znan *Mesec v izbi*, lirični utrinek domotožja, ki se oglasi v mesečini; ta je bil že v izdaji leta 1904 objavljen tudi v različici za srednji glas. Samospev ***Iskal sem svojih mladih dnij*** je Lajovic leta 1905 objavil v reviji *Novi akordi*; v njem se iskanje mladih dni izteče v spomin na minulo ljubezen.

Katarina Šter

Domen Križaj

baritonist

Foto: Barbara Aumüller

Domen Križaj je član ansambla Frankfurtske opere. V sezoni 2024/25 bo nastopil v naslovnih vlogah Henzejevega *Princa Homburškega*, Verdijevega *Macbetha* in Magnardovega *Guercoeurja*. V Frankfurtu se je v preteklih sezonah med drugim predstavil tudi kot Grof (Strauss, *Capriccio*), Evgenij Onjegin (Čajkovski, *Evgenij Onjegin*), Rodrigo (Verdi, *Don Carlos*), Wolfram (Wagner, *Tannhäuser*), Car (Weill, *Car se pusti fotografirati*), Albert (Massenet, *Werther*), Lescaut (Puccini, *Manon Lescaut*), Sharpless (Puccini, *Gospodična Butterfly*), Don Alfonso (Mozart, *Così fan tutte*) in Grof (Mozart, *Figarova svatba*). Pred tem je bil član opernega ansambla v Baslu, kjer je med drugim upodobil Marcella (Puccini, *La Bohème*), Sharplessa, Neda Keena (Britten, *Peter Grimes*) in Cesarja Überalla (Ulmann, *Atlantski cesar*).

Redno gostuje na različnih festivalih in na odrih evropskih opernih hiš. Na festivalu v Aldenu Biesnu v Belgiji je nastopil kot Evgenij Onjegin, v Operi HNK Ivana Zajca Reka kot Albert, na Festivalu Baden-Baden kot Alfio (Mascagni, *Kmečka čast*) in na Bregenskem festivalu kot Sharpless. Večkrat je nastopil tudi na festivalu v Erlu v Avstriji. Poleg tega je v SNG Maribor nedavno debitiral kot Escasmillo (Bizet, *Carmen*) in kot Rodrigo. V prihodnjih mesecih bo v Baden-Badnu in Hamburgu upodobil Oresta (Gluck, *Ifigenija na Tavridi*) ter v SNG Opera in balet Ljubljana Grofa (Verdi, *Trubadur*) in Lescauta.

Kot koncertni pevec je med drugim nastopil v Berlinski filharmoniji, Filharmoniji na Labi v Hamburgu, Nacionalnem glasbenem avditoriju v Madridu in Katalonski glasbeni palači v Barceloni.

Z odliko je magistriral na Akademiji za glasbo v Ljubljani v razredu Matjaža Robavsca in na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani končal tudi študij medicine. Osvojil je številna priznanja in nagrade tako na domačih kot tujih tekmovanjih, med njimi drugo nagrado na tekmovanju Neue Stimmen v Nemčiji, ter je prejemnik Prešernove nagrade Akademije za glasbo v Ljubljani in Prešernove nagrade Univerze v Ljubljani.

Andreja Kosmač

pianistka

Foto: Janez Kotar

Andreja Kosmač je z odliko diplomirala na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani v razredu Dubravke Tomšič Srebotnjak in se dodatno izpopolnjevala pri Martynu van den Hoeku na dunajskem konservatoriju ter na mojstrskih tečajih pri Leonidu Brumbergu, Jacobu Lateinerju, Sándorju Falvaiju, Robertu Wardu in Olegu Maisenbergu. Med študijem se je udeležila več državnih in mednarodnih tekmovanj ter osvojila številne nagrade.

Kot solistka je nastopila z Orkestrom Slovenske filharmonije in Orkestrom RTV Slovenija, z Zborom Slovenske filharmonije, Zborom Francoskega radia in zborom Bachchor iz Salzburga pa je sodelovala pri izvedbah večjih zborovskih del.

Udejestvuje se tudi kot komorna glasbenica. Igra s priznanimi slovenskimi in tujimi umetniki, predvsem s pevci in flavtisti. Poleg tega kot korepetitorica pogosto spremlja udeležence na mojstrskih tečajih vrhunskih umetnikov.

Arhivsko je snemala za RTV Slovenija, sodelovala je tudi pri izdaji več zgoščenk.

Kot pedagoginja je dejavna na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani, kjer njeni učenci in dijaki dosegajo vidne uspehe na klavirskih tekmovanjih, kot umetniška sodelavka pa sodeluje tudi z Akademijo za glasbo Univerze v Ljubljani.

Robert Schumann

Pesnikova ljubezen

V začuda lepem majniku

Heinrich Heine; prevedel Mile Klopčič

V začuda lepem majniku,
ko vse je zabrstelo,
se mi srcé je mlado
v ljubezni mladi vnelo.

V začuda lepem majniku,
ko v zraku vse je pelo,
priznal sem ji, kar v meni
je vroče hrepenelo.

Iz mojih solz nešteto

Heinrich Heine; prevedel Mile Klopčič

Iz mojih solz nešteto
cvetočih rož vzbrsti
in slednji vzdih se v slavčjo
mi pesem spremeni.

In če imaš me rada,
ti vse te rože dam
in slavčji zbor ti pel bo
pred oknom dan na dan.

Za vrtnico, sonce in lilijo

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Za vrtnico, sonce in lilijo belo
nekoč se mi srečno srce je vnelo.
Ne maram jih več: le zate edino,
vso čisto in angelsko milo, le zate

vseskoz mi bo srce gorelo –
kot vrtnica, sonce in lilija bela
zdaj ti si mi sreča edina, vsa lepa,
vsa čista, vsa mila, premila!

Če kdaj se ti zazrem v oči

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Če kdaj se ti zazrem v oči,
mi žalost iz srca splahni,
in če poljubim te gorko,
od sreče mi vzdrhti telo.

Če ti ob grud se stisnem kdaj,
obide me nebeški slaj,
a če mi deš, da ljubiš me,
od same sreče zjočem se.

Če mogel bi v lilije kelih

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Če mogel bi v lilije kelih
utopiti vzdihe srca,
da potlej za tebe privreli
bi spevi iz njega dna.

Tako bi vreli drhteči
kot poljub drhtel je tvoj,
ki pil sem z ustnic ljubečih
nekoč ga pobožno s teboj.

Tam v Renu, reki mogočni

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Tam v Renu, reki mogočni,
leskeče se v nizu valov
podoba mesta Kölna
in Dom prastari njegov.

V tem božjem hramu slika
vsa zlata v oltarju blešči,
na njej nebeška Mati
nam vsem blagoslov deli.

Krilatci božji in rože
se zgrinjajo krog nje,
ki scela po ustih in licih
podobna je moji gospe.

Ne, ne jezim se

Heinrich Heine; prevedel Mile Klopčič

Ne, ne jezim se, pa čeprav me stre,
ne godrnjam, zgubljeno ti dekle.
V sijaju d mantnem  ariš navzven,
a v no  srca ne vdre ti sij noben.

Kdaj  e to vem! Saj videl sanjajo  sem
v srcu ti le mrzlo, gluho no 
in videl ka o, ki ti  re srce,
in videl, ljuba, da trpiš gorje.
Ne jezim se.

 e ro e bi vedele male

Heinrich Heine; prevedel Mile Klop i 

 e ro e bi vedele male,
kako me boli srce,
bi z mano vred jokale,
da vzele bi mi gorje.

 e slav kom bil  bi znano,
kako sem bolan, osam l,
zapeli bi ubrano
zdravilen mi napev.

 e moje bole ine
bi zvezdic roj poznal,
bi spustil se z višine,
tola be mi poslal.

Vsem tem tuje, neznano,
le ena pozna gorje:
saj sama zadala mi rano
je, neozdravljivo srce.

So trije: flavta, so gosli, trompete glasni je zvok

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

So trije: flavta, so gosli,
trompete glasni je zvok –
vrti na poročnem slavju
se ljuba mi lahkih nog.

To je zvenenje, bobnenje
in žvegle pojo ves čas,
pri tem pa angelov tožnih
drhti jokajoči glas.

Če pesmico začujem

Heinrich Heine; prevedel Mile Klopčič

Če pesmico začujem,
ki ona jo pela je kdaj,
od bolečin vzdihujem,
razganja mi prsi tedaj.

In temno me hrepenenje
požene na vrh goré,
tam v solze razpusti se
neznosno moje gorje.

Mlad fant se v dekle je zaljubil

Heinrich Heine; prevedel Mile Klopčič

Mlad fant se v dekle je zaljubil,
ta v drugega upira oči,
ta drugi zaljubljen je v drugo
in z njo se poroči.

Dekle iz same togote
gre s prvim pred oltar,
ki pride ji nasproti;
mladeniča stre ta udar.

To stara, prastara je zgodba,
a zmerom je nova, vsak dan;
in komur se ravno primeri,
zaseka mu tisoč ran.

Ob jutranji zori zlati

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Ob jutranji zori zlati
hodim po vrtu grenak,
kjer rože šepečejo glasno
le počemu sem tak.

Šepečejo rože med sabo
in čudno gledajo me,
kaj le ta človek turobni
zdaj tule med nami počne.

Nocoj sem v sanjah jokal

Heinrich Heine; prevedel Mile Klopčič

Nocoj sem v sanjah jokal,
sem sanjal, da mrtva si ti.
Zbudim se in solza mi še je
polzela iz oči.

Nocoj sem v sanjah jokal,
sem sanjal, da nočeš me več.
Zbudim se in dolgo bridko
še jokal sem drhteč.

Nocoj sem v sanjah jokal,
sem sanjal, da ljubiš me še.
Zbudim se in solza za solzo
še zdaj iz oči mi vre.

Smehljaš se mi v sanjah

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Smehljaš se mi v sanjah vsako noč
in kličeš me nežno, nežno k sebi,
a jaz se jočem na vso moč,
se rušim k nogam tebi.

Me gledaš, strmiš vame ljubó,
mi kimaš, kimaš s svojo glavico,
kar ti iz očk potihó vro
solzice za solzico.

Pri tem mi šepneš besedo še
in šopek podaš, podaš mi ciprese,
kar se zbudim – koj izgine vse
in sanje v nič zgubé se.

Iz starih pravljic

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Iz starih pravljic vstaja
dežela pred menoj,
ki dušo mi opaja,
ko čar razkriva svoj,

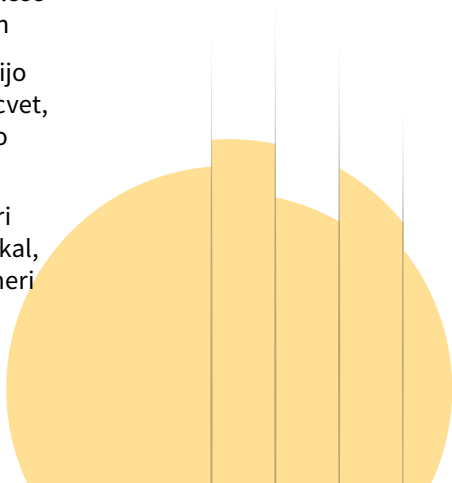
kjer rože tam omamne
v večerni mrak dehté,
kot na ženitovanje
njih par za parom gre;

kjer pojejo drevesa
niz davnih melodij,
kjer druga nam čudesa
odpirajo oči,

kjer dvigajo meglé se
iz zemeljskih kotlin,
da svoje zračne plese
nam kažejo z višin

in modre iskre ždijo
povsod, kjer sije cvet,
a rdeče plamenijo
in sejejo nered;

kjer glasni se izviri
valé spod divjih skal,
ko potok v dalji meri
jim radoživi val –

ah, ko bi mogel priti
v ta lepi kraj sveta,
si svojo bol utešiti,
ki žge me v dno srca!

O tej deželi čudni
sem sanjal mnogokdaj,
a ko me zor je zbudil,
prešel je njen sijaj.

Za stare pesmi krute

Heinrich Heine; prevedel Pavel Oblák

Za stare pesmi krute,
za sanje mračne, zle –
pripravite mi krsto,
da jih pokopljem vse!

Ker ni število znano
mi njihovih zablod,
naj krsta bo še večja
kot heidelberški sod!

In oder naj bo mrtvaški
močan in v deskah gost
in biti mora daljši,
kot je prek Maine most!

In dvanajst velikanov
kraj sebe naj še imam,
ki v Kölnu vsak kot Krištof
stoji v oltarju tam!

Le-ti odnesó naj krsto,
jo vržejo v dno morja,
ker takšni ogromni krsti
je grob le v dnu morja!

Ah, veste, zakaj naj
ta krsta takšna bo?
Da v nji utopim ljubezen
in svoje muke z njo!

Johannes Brahms

Štiri resne pesmi

Kajti usoda ljudi je usoda živali, isto usodo imajo

Pridigar 3,16-22; Slovenski standardni prevod Svetega pisma (SSP)

Kajti usoda ljudi je usoda živali, isto usodo imajo:
kakor te umrejo, tako umrejo oni,
vsi imajo isti dih življenja,
človek nima prednosti pred živino,
kajti vse je nečimrnost.

Vse gre v isti kraj:
vse je nastalo iz prahu in vse se vrača v prah.
Kdo ve, ali se življenjski dih ljudi vzdiguje navzgor
in ali se življenjski dih živali spušča
v zemljo navzdol?

Videl sem, da ni nič boljšega,
kakor da se človek veseli svojih del,
ker je to njegov delež:
kdo ga bo pripeljal k temu, da bi videl,
kaj bo za njim?

Spet sem se ozrl in videl vsa zatiranja

Pridigar 4,1-3; SSP

Spet sem se ozrl in videl vsa zatiranja,
ki se dogajajo pod soncem:
Glej, solze zatiranih
in nimajo tolažnika,
nasilje prihaja iz roke njihovih zatiralcev
in nimajo tolažnika.

Tedaj sem blagroval mrtve, ki so že davno umrli,
bolj kakor žive, ki še živijo:
bolj kakor oboje pa blagrujem tistega, ki ga še ni,
ki ni videl hudega dogajanja,
ki se godi pod soncem.

O smrt, kako bridka je misel nate

Sirah 41,1-2; SSP

O smrt, kako bridka je misel nate
za človeka, ki v miru uživa svoje imetje,
za moža, ki je brez skrbi in mu v vsem dobro gre
in ki je toliko pri moči, da lahko uživa hrano!

O smrt, kako dobrodošla pa je tvoja odločitev
za siromaka in onemoglega,
za ostarelega in z vsakršnimi skrbmi obloženega,
za upornega in tistega, ki je izgubil stanovitnost!

Ko bi govoril človeške in angelske jezike

1 Korinčanom 13,1-3,12-13; SSP

Ko bi govoril človeške in angelske jezike,
ljubezni pa bi ne imel,
sem postal brneč bron ali zveneče cimbele.

In ko bi imel dar preroštva
in ko bi poznal vse skrivnosti
in imel vse spoznanje
in ko bi imel vso vero,
da bi gore prestavljal, ljubezni pa bi ne imel,
nisem nič.

In ko bi razdal vse svoje imetje,
da bi nahranil lačne,
in ko bi izročil svoje telo, da bi zgorel,
ljubezni pa bi ne imel,
mi nič ne koristi.

Zdaj gledamo z ogledalom, v uganki,
takrat pa iz obličja v obličje.
Zdaj spoznavam deloma,
takrat pa bom spoznal,
kakor sem bil spoznan.

Za zdaj pa ostanejo vera, upanje, ljubezen, to troje.
In največja od teh je ljubezen.

Anton Lajovic

Več ne šumi, rž!

Aleksej Vasiljevič Koljcov; prevedel Oton Župančič

Več ne šúmi, rž, žita zlati klas!
Kosec, več ne poj preko širnih step!
Kaj bi hranil zdaj še denar, blago,
kaj pomaga zdaj mi bogastvo vse.

Hranil sem poprej si denar, blago,
sebi ne v radost, tebi draga le.
Gledal kakor v raj v njene sem oči,
gledal v mile nje zveste sem oči.

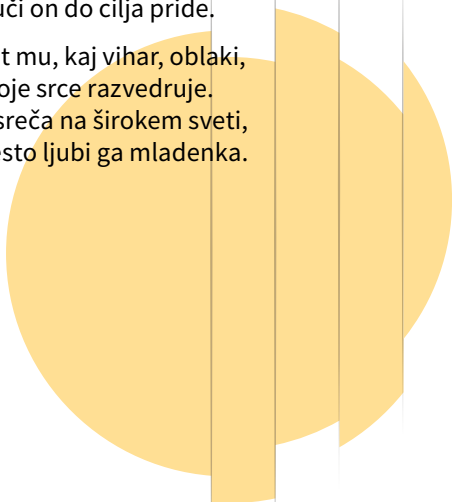
Ah, ugasnil je teh oči sijaj,
ah, in smrtni sen spava draga zdaj.
Težja gora ni, ni temnejša noč,
kakor jad je moj, ki srce teži.

Bujni vetri v polju

Aleksej Vasiljevič Koljcov; prevedel Oton Župančič

Bujni vetri v polju, da se bilje ziblje,
pot mi zagrnili s prahom so vrtinci.
Pridi le na nebo, ti oblak gromovnik,
dneva luč omotaj z mrakom in temino,
žvižgal kakor ptiček bode fant veselja,
brez steze in luči on do cilja pride.

Kaj steza in pot mu, kaj vihar, oblaki,
če očes mu dvoje srce razvedruje.
Kaj mu vsa nesreča na širokem sveti,
če srčno in zvesto ljubi ga mladenka.

Mesec v izbi

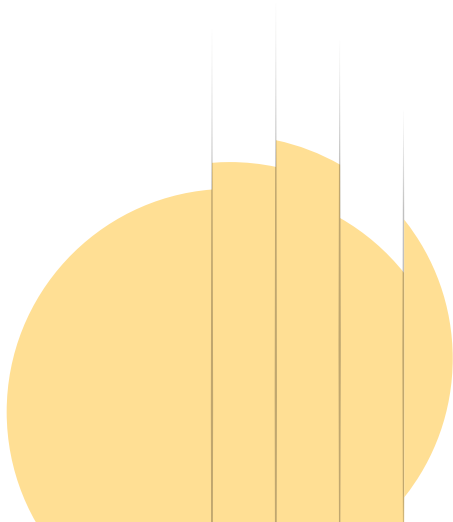
Li-tai-Po; v nemščino prevedel Otto Julius Bierbaum,
iz nemščine prevedel Oton Župančič

Svetlo pred posteljo, glej, mesec sije,
kot kadar sneg blesteči vso zemljo pokrije.
Obrnem glavo navzgor ... glej, mesec čist in tih.
Spet nagnem glavo ... in k tebi v daljavo,
tja k tebi, moj daljni dom, vas, mi splava tožen
vzdih!

Iskal sem svojih mladih dnij

Oton Župančič

Iskal sem svojih mladih dnij po tihih gajih,
iskal sem svojih zlatih dnij po skritih rajih,
kjer sonce z mrakom govori v duhtečih majih ...
Izpraševal sem vse ljudi, kedo ima jih.
Nikdo ne ve, nikdo ne ve in ne pozna jih,
le ona ve, a ne pove, nazaj ne da jih.

Slovenska
filharmonija

Johann Sebastian Bach
**Božični
oratorij**

BWV 248, I., II., III. in VI. kantata

20. december 2024 ob 19.30

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

**Zbor in Orkester
Slovenske filharmonije**
Stephen Layton *dirigent*

Hana Ilčić *sopran*

Ana Potočnik *alt*

Anton Radchenko *tenor*

Martin Kozjek *bariton*

VIP 3 Vokalno-
instrumentalni
program

www.filharmonija.si

Slovenska
filharmonija

Orkester
Slovenske
filharmonije

Jonathan
Stockhammer *dirigent*

Dan Zhu *violina*

Rocío Bazán *pevka flamenka*

Manuel de Falla

Franz Waxman

Chick Corea

Emmanuel Chabrier

Gallusova dvorana
cankarjev dom

www.cd-cc.si

Novoletni koncert

1. januar 2025

ob 18.00

oje
nisko
nce

EMBAJADA
DE ESPAÑA
EN ESLOVENIA

Cooperación
Española

December 2024

FKK 3

Z lahkoto

12. in 13. december 2024 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Hans Graf *dirigent*

Herbert Schuch *klavir*

Spored:

Johannes Brahms: Koncert za klavir in orkester
št. 2 v B-duru, op. 83

Johannes Brahms: Simfonija št. 2 v D-duru, op. 73

VIP 3

Božično

20. december 2024 ob 19.30

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

Zbor in Orkester Slovenske filharmonije

Stephen Layton *dirigent*

Hana Ilčić *sopran*

Ana Potočnik *alt*

Anton Radchenko *tenor*

Martin Kozjek *bariton*

Spored:

Johann Sebastian Bach:

Božični oratorij, BWV 248, I., II., III. in VI. kantata

Slovenska
filharmonija

Filharmonični
festival
**10 baročne
glasbe**
Januar 2025

Dvorana Marjana Kozine
Slovenska filharmonija

Bach in Telemann

10. januar 2025 ob 19.30

Orkester Slovenske filharmonije

Reinhard Goebel dirigent

Spored: J. S. Bach, G. P. Telemann

Bachovi sinovi

17. januar 2025 ob 19.30

Orkester Slovenske filharmonije

Reinhard Goebel dirigent

Spored: W. F. Bach, C. Ph. E. Bach, J. Ch. F. Bach

Razkošno

24. januar 2025 ob 19.30

Orkester in Zbor Slovenske filharmonije

Reinhard Goebel dirigent

Neža Vasle sopran, Ana Potočnik alt

Oleksandr Nastasiichuk tenor

Martin Kozjek bas

Spored: J. S. Bach

Nakup vstopnic:

Blagajna Slovenske filharmonije, Kongresni trg 10, Ljubljana
vsak delavnik od 11. do 13. in od 15. do 17. ure ter uro pred koncertom
T +386 1 24 10 800, E info@filharmonija.si

Spletna prodaja:

<https://filharmonija.kupikarto.si/>

www.filharmonija.si

euoplakat

Sio1NET.

TAM TAM

Če želite prejemati redna e-obvestila o programu Slovenske filharmonije, sporočite svoj e-naslov na info@filharmonija.si.

Koncertni list Slovenske filharmonije
Pretežno vokalni cikel – PVC 3
Izdala: Slovenska filharmonija
Direktor Slovenske filharmonije
in umetniški vodja OSF: Matej Šarc
Umetniški vodja ZSF: Sebastjan Vrhovnik
Avtorica spremne besede: Katarina Šter
Jezikovni pregled: Tanja Svenšek
Oblikovanje: Arih Dinamik, d. o. o.
Prelom: Vlado Trifkovič
Ljubljana, november 2024

Redakcija koncertnega lista je bila končana 27. novembra 2024.

ISSN 2350-5117

Slovenska filharmonija –
Academia philharmonicorum

@slofilharmonija

Slovenska filharmonija
Orkester Slovenske filharmonije
Zbor Slovenske filharmonije

Kongresni trg 10
1000 Ljubljana
T +386 1 2410 800
E info@filharmonija.si
www.filharmonija.si

Ustanoviteljica Slovenske filharmonije je Vlada Republike Slovenije. Dejavnost Slovenske filharmonije financira Ministrstvo za kulturo.

Slovenska
filharmonija